

Energi-poesi

Oversikt

Kunsten å lære

TEMA
22

OVERSIKTSARK TEMA 22

MÅL:	Utforske ulike energikilder, samtale om hva energi er. Utforske teknologiske systemer, fart og temperatur, lage modeller, finne ut hvordan de fungerer og hvordan de kobles til energi. Utforske noen sider av bærekraftig utvikling. Utforske og formidle tekster gjennom skriving av poesi, for hånd. Leke med rytmer i språket, bruke språket på kreative måter. Holde muntlige presentasjoner. Utforske og beskrive og sammenligne egenskaper ved tredimensjonale figurer. Undersøke egenskaper ved materialer og dele sanseerfaring.
SAMMENDRAG:	Elevene blir kjent med energi gjennom å lære å lage en energi-drevet farkost og deretter lære bort denne til andre. Deretter jobber elevene med å formidle kunnskapen om energi gjennom ulike former for poesi. Både farkostene og poesien deles i fellesskap. Som oppvarming øver de på å tenke og skrive fritt om energi, og refleksjonen gir eksempler på kreative måter å få elevene til å tenke på hva de har fått med seg fra økta, spørsmål de har, eller hvordan de har hatt det. Informasjonen gir også lærerne en pekepinn om status på det de spør om, på gruppenivå. Dette temaet legger grunnlaget for arbeidet i tema 23.

GENERELL VEILEDNING TIL TEMA 22: I oppvarmingen står det spesifisert at det elevene skriver ikke skal evalueres eller rettes, og at ingen skal lese det de har skrevet. Dette er gjort for å gi elevene en helt fri arena til å skrive uten filter og slippe tankene og ideene fri, ut fra et premiss om at det er viktigere at det skrives enn hva som skrives.

TEMA 22	ØKT 1	ØKT 2	LÆRERSTYRTE ØKTER 3-4	ØKT 5	ØKT 6
Sammendrag av innhold	Oppvarming: Sprut-skriving fra ord. Hovedaktivitet: Energi-kafé, lære selv: Grupper lærer seg å lage ulike energidrevne farkoster/objekter ved hjelp av videoinstruksjoner. Refleksjon: Ut-døra-refleksjon med post-it	Oppvarming: Sprut-skriving fra ord. Hovedaktivitet: Energi-kafé, lære bort: Gruppene lærer bort hvordan lage farkostene til en annen gruppe. Refleksjon: Ut-døra-refleksjon med post-it	Oppvarming: Sprut-skriving fra ord/bilde. Refleksjon: Ut-døra-refleksjon med energi-skala Hovedaktivitet: Se ideer til opplegg.	Oppvarming: Sprut-skriving fra gjenstand. Hovedaktivitet: Skrive blind poesi om energi, samt videreutviklingspoesi dersom det er tid. Refleksjon: Ut-døra-refleksjon med post-it	Oppvarming: Sprut-skriving fra lydspor. Hovedaktivitet: Elevene lager blackout-poesi, og leser opp/stiller ut poesien. Refleksjon: Ut-døra-refleksjon med bevegelse
Rom	Et godt sted å skrive til alle, Kafébord/workshop-oppsett	Et godt sted å skrive til alle, Kafébord/workshop-oppsett	Et godt sted å skrive til alle, Workshoprom/klasserom	Et godt sted å skrive til alle, Workshoprom/klasserom	Et godt sted å skrive til alle, Workshoprom/klasserom
Materiell	Skrivebok og penn til alle (ikke blyant og viskelær). Utstyr til å lage farkostene. Se egen liste over hva som trengs til hver (T22Ø1 Utstyrliste). Nettbrett (stående) til hver gruppe. Post-it-lapper (to til hver elev) + skriveredskap	Skrivebok og penn til alle. Post-it-lapper (fritt antall) til hver elev+ skriveredskap	Skrivebok og penn til alle (+ post-it-lapper til alle) Utstyr til å lage farkostene. Se egen liste over hva som trengs til hver (T22Ø1 Utstyrliste). Evt. nettbrett (stående) til hver gruppe. Tegnestifter eller runde, små klistremerker, en/ett til hver elev T22Ø3-4 Refleksjonsskjema	Skrivebok og penn til alle + post-it-lapper til alle Til alle: Papir, skriveredskap, fine ark: gullpapir og tusj/farga ark og tusj/penn. Bind for øynene (til halvparten), gjenstander som har med energi å gjøre. I tillegg, til øvelse B: Flere sett med sansekort (T2Ø3-4/T22Ø5 Sansekort), fargeblyanter. Post-it-lapper (tre til hver elev) + skriveredskap	Skrivebok og penn til alle + post-it-lapper til alle. Brede, svarte tusj til hver elev, pluss et utvalg av andre tusjer i flere farger. Gullark, andre fargete ark. Tekster: Utgåtte lesebok-sider/bokside fra barne- eller ungdomsbok/artikkel fra Aftenposten junior (se forslag i ressursbank), T22Ø6 Blackout-poesi i ressursbanken.
Forberedelser i forkant	Sikre at alt av materiell er tilgjengelig og at videoer er klare.	Sikre at alt av materiell er tilgjengelig.	Velg ut en eller flere av energi-skalaene i T22Ø3-4 Refleksjonsskjema, og print 1-3 eks i A3, i farger.	Gjør klart bind for øynene (til halvparten) og finn fram gjenstander som har med energi å gjøre. B: Klipp opp flere sett med følelseskort.	Sikre at underlaget elevene jobber på tåler tusjstreker. Printe/vis på skjerm innholdet i T22Ø6 Blackout-poesi.

Energi-poesi

Oversikt

Kunsten å lære

TEMA

22

NOTATER

Energi-poesi

TEMA 22: OVERORDNET FAGLIG FORANKRING OG KOMPETANSEMÅL

Kunsten å lære

TEMA
22

A) TVERRFAGLIGE TEMA

FOLKEHELSE OG LIVSMESTRING

Bli bevisste på sin eigen identitet og si eiga identitetsutvikling og forstå individet som ein del av ulike fellesskap. Innsikt i korleis relasjonar og tilhøyrse blir påverka av samhandling med andre. Utvikle elevenes evne til å uttrykke seg muntlig. Dette gir elevene grunnlag for å kunne gi uttrykk for egne følelser, tanker og erfaringer, noe som er viktig for å håndtere relasjoner og delta i et sosialt fellesskap. Kunstneriske uttrykk gir mulighet til å forstå både eget og andres følelsesliv bedre, og dette legger grunnlag for god psykisk helse.

DEMOKRATI OG MEDBORGERSKAP

Elevene skal få grunnlag for å skille mellom vitenskapelig basert kunnskap og kunnskap som ikke er basert på vitenskap. Gi grunnlag for å forstå og være kritisk til argumentasjonen i samfunnsdebatten, noe som er viktig for at elevene skal kunne være aktive medborgere og bidra til en teknologisk og bærekraftig utvikling. Bidra til at elevene utviklar kunnskap om og innsikt i demokratiske verdiar og prinsipp. Elevene skal tenkje kritisk, ta ulike perspektiv, handtere meiningsbryting og vise aktivt medborgarskap. Utvikle elevenes muntlige retoriske

ferdigheter, slik at de kan gi uttrykk for egne tanker og meninger og delta i samfunnsliv og demokratiske prosesser. Gjennom kritisk arbeid med tekster og ytringer øver elevene opp evnen til kritisk tenkning og lærer seg å håndtere meningsbrytninger gjennom refleksjon, dialog og diskusjon.

BÆREKRAFTIG UTVIKLING

Bærekraftig utvikling handler om at elevene skal få kompetanse til å gjøre miljøbevisste valg og handlinger, og se disse i sammenheng med lokale og globale miljø- og klimautfordringer. Kunnskap om sammenhenger i naturen er nødvendig for å forstå hvordan vi mennesker er med på å påvirke den. Bidra til at vi finner løsninger for å begrense klimautfordringene, bevare biologisk mangfold og forvalte jordas naturressurser på en bærekraftig måte. Forstå sammenhengen mellom dei sosiale, økonomiske og miljømessige forholda ved berekraft. Kunnskap om samanhengar mellom natur og samfunn, om korleis menneska påverkar klima og miljø bidreg til dette. Reflektere over og drøfte dilemma og spenningsforhold knytte til dei ulike dimensjonane ved bærekraftig utvikling og sjå at handlingar på både individ- og samfunnsnivå har betydning.

NOTATER

Energi-poesi

TEMA 22: OVERORDNET FAGLIG FORANKRING OG KOMPETANSEMÅL

Kunsten å lære

TEMA
22

B) KOMPETANSEMÅL

NATURFAG, E. 2. OG 4. TRINN:

- samtale om hva energi er, og utforske ulike energikjeder (e. 4. trinn)
- utforske observerbare størrelser som fart og temperatur og knytte dem til energi (e. 4. trinn)
- samtale om hvordan vi kan ta miljøbevisste valg og gjennomføre lokale miljøtiltak
- utforske teknologiske systemer som er satt sammen av ulike deler, og beskrive hvordan delene fungerer og virker sammen (e. 4. trinn)
- Lage et produkt basert på en kravspesifikasjon (e. 4. trinn)
- utforske observerbare størrelser som fart og temperatur og knytte dem til energi (e. 4. trinn)
- sammenligne modeller med observasjoner og samtale om hvorfor vi bruker modeller i naturfag (e. 4. trinn)
- drøfte hvordan naturressurser kan brukes på en bærekraftig måte (e. 4. trinn)
- utforske og beskrive observerbare egenskaper til ulike objekter og materialer
- undre seg, stille spørsmål og lage hypoteser og utforske disse for å finne svar (e. 4. trinn)
- undre seg, utforske og lage spørsmål, og knytte dette til egne eller andres erfaringer
- presentere funnene sine og beskrive hvordan eleven har kommet fram til dem
- utforske sansene gjennom lek ute og inne og samtale om hvordan sansene brukes til å samle informasjon
- presentere egne ideer til teknologiske oppfinnelser

NORSK E. 2. OG 4. TRINN:

- utforske og formidle tekster gjennom skriving
- skrive tekster for hånd, med funksjonell håndskrift (e. 4. trinn)
- beskrive, fortelle og argumentere muntlig og skriftlig og bruke språket på kreative måter (e. 4. trinn)
- lese og lytte til andre tekster (poesi), og samtale om hva tekstene betyr for eleven
- samtale om egne og andres tekster
- holde muntlige presentasjoner uten digitale ressurser (e. 4. trinn)
- lage tekster som kombinerer skrift med bilder
- kombinere ulike uttrykksformer i sammensatte tekster
- leke med rim og rytme og lytte ut språklyder og stavelser i ord
- trekke bokstavlyder sammen til ord under lesing og skriving
- lese tekster med sammenheng, flyt og forståelse på papir og bruke lesestrategier målrettet for å lære (e. 4. trinn)
- utforske og samtale om betydningen til ord og uttrykk
- følge opp innspill fra andre i faglige samtaler og stille oppklarende og utdypende spørsmål (e. 4. trinn)

- uttrykke tekstopplevelser gjennom lek, tegning, skriving og andre kreative aktiviteter
- lytte, ta ordet etter tur og begrunne egne meninger i samtaler

SAMFUNNSFAG E. 4. TRINN:

- utforske og gi døme på nokre sider ved berekraftig utvikling (e. 4. trinn)
- utforske og gi døme på korleis menneska påverkar klimaet og miljøet
- utforske og gi døme på korleis menneske i ulike delar av verda påverkar livet til kvarandre
- utforske og presentere samfunnsfaglege spørsmål, søkje etter informasjon i ulike kjelder og vurdere kor nyttig informasjonen er til å belyse spørsmåla (e. 2. og 4. trinn)
- lytte til andre si meining og samarbeide med andre om å finne konstruktive løysingar (e. 4. trinn)

MATEMATIKK E. 2., 3. OG 4. TRINN:

- lage og følge regler og trinnvise instruksjoner i lek og spill (e. 2. trinn)
- utforske, beskrive og sammenligne egenskaper ved tredimensjonale figurer ved å bruke vinkler, kanter og hjørner (e. 4. trinn)
- utforske og forklare sammenhenger mellom de fire regneartene og bruke sammenhengene hensiktsmessig i utregninger (e. 4. trinn)
- utforske likevekt og balanse i praktiske situasjoner, representere dette på ulike måter og oversette mellom de ulike representasjonene (e. 3. trinn)
- modellere situasjoner fra sin egen hverdag og forklare tenkemåtene sine (e. 4. trinn)
- utforske og beskrive strukturer og mønstre i lek og spill (e. 4. trinn)
- utforske mengder og telling i lek, natur og billedkunst, representere tallene på ulike måter og oversette mellom de ulike representasjonene (e. 2. trinn)

KUNST OG HÅNDVERK, E. 2. OG 4. TRINN:

- undersøke egenskaper ved materialer og dele sanseerfaringer
- vise fram og presentere objekter gjennom utstilling eller samling
- forestille seg og beskrive framtiden gjennom modeller
- prøve ut ulike ideer og muligheter i gjenbruksmaterialer og formidle til andre hvordan man i egen hverdag kan bidra til å ivareta natur og miljø (e. 4. trinn)

KRLE E. 4. TRINN:

- utforske og samtale om etiske sider ved menneskers levesett og ressursbruk (e. 4. trinn)
- sette seg inn i og formidle egne og andres tanker, følelser og erfaringer (e. 4. trinn)

NOTATER

Energi-poesi

Økt 1

TID

90 min
inkl. pauser

Kunsten å lære

TEMA
22

OPPVARMING: SPRUT-SKRIVING

Dette skal skje:	Skrive fritt, individuelt, ut fra ord.
Du trenger:	Skrivebok og penn til alle. (ikke blyant og viskelær)
Forbered i forkant:	
Forbered i rommet:	
Slik ser rommet ut:	Et godt sted å skrive til alle.

VEILEDNING:

1. Si et ord, og elevene skriver det første de kommer på. F. eks til ordet «mamma»
2. Samle alle lappene, og les dem opp under overskriften «mamma». Berøm ulikheter, og poenget er at vi alle ser og tenker ulike ting, og at det er bra! Dette temaet skal handle om å slippe de rare ideene og de merkelige innfallene fri i skrivinga.

Dette var en test, nå kommer den ekte oppvarmingen. Lag en liten 2-minutters fysisk oppvarmingssekvens som varmer opp sanser, hode, skuldre, hender og til slutt fingre, og som slutter med fokus inn i skrivinga. Samme sekvens gjentas hver økt.

Elevene skal nå skrive det de tenker, det som faller dem inn når de hører et spesifikt ord (sånn som «mamma»). Det handler om å åpne kranene, slippe tankene og innfallene inn. Det som skrives skal ikke evalueres eller rettes, og om det blir feil eller rett har ingenting å si. Derfor skriver vi med penn! Viktig å si: Dersom du ikke kommer på noe å skrive, så skriver du krusedull eller og - og til du kommer på noe å skrive. Når alle er klare, med skrivebok og penn og fokus, så sett i gang!

1. Si et energi-ladet ord, f. eks «sol» eller «vind».
2. La elevene skrive i 45 sek – 2 min (se an gruppa). Gi varsel før det er ferdig. Avslutt.
3. Hver og en leser gjennom det de selv har skrevet.
4. Det de skriver skal så legges bort. Ingen skal lese det de har skrevet.

REFLEKSJON: UT-DØRA-REFLEKSJON

Dette skal skje:	Elevene skriver ord på veien ut av døra.
Du trenger:	Post-it-lapper (to til hver elev) + skriveredskaper
Forbered i forkant:	
Forbered i rommet:	
Slik ser rommet ut:	

VEILEDNING:

1. Hver elev får utdelt to post-it lapper og skriveredskap.
2. Skriv på den ene lappen: et ord som har noe med energi å gjøre, Skriv på den andre lappen: et ord som ikke har noe med energi å gjøre.
3. Ettersom elevene blir ferdige, kan de feste lappene på døra/ved døra på veien ut.

NOTATER

Energi-poesi

Økt 1

TID

90 min
inkl. pauser

Kunsten å lære

TEMA
22

HOVEDAKTIVITET: ENERGI-KAFÉ, LÆRE SELV

Dette skal skje:	Grupper lærer seg å lage ulike energidrevne farkoster ved hjelp av videoinstruksjoner.
Du trenger:	Utstyr til å lage farkostene. Se egen liste over hva som trengs til hver (T22Ø1 Utstysliste). Nettbrett (stående) til hver gruppe.
Forbered i forkant:	Sikre at alt av materiell er tilgjengelig og at videoer er klare.
Forbered i rommet:	Sett opp bord til gruppene, helst med rom mellom hver gruppe, og med nettbrett med video av gruppa sin farkost. Lag et felles materiell-bord der alt gruppene trenger ligger tilgjengelig.
Slik ser rommet ut:	Kafébord/workshop-oppsett

VEILEDNING:

1. Dele inn i grupper (2-4 på hver gruppe, samme grupper beholdes i økt 1 og 2. Pass på at dere har partall av grupper totalt, da gruppene skal pares med en annen gruppe i økt 2).
2. Hver gruppe plasseres på et gruppebord, om mulig med litt avstand til de andre gruppene. På bordene ligger en instruksjonsvideo som viser en energidrevet farkost/objekt, og hvordan det lages. Velg fra utvalg under. Gi gruppene ulike filmer.
 - Lage ballonghelikopter <https://www.youtube.com/watch?v=NKxd3haCFX0> (vind-energi) (1)
 - Lage glowsticks: <https://www.youtube.com/watch?v=UGSrimrtBQI> (elektrisk energi) (2)
 - Lage katapult: <https://www.youtube.com/watch?v=T1-ZVOLmuiY> (bevegelses-energi) (3)
 - Kork-båt: <https://www.youtube.com/watch?v=gNc0r-OcclK> (vind-energi) (4)

youtube.com (1)

youtube.com (2)

youtube.com (3)

youtube.com (4)

3. Gruppene skal se videoen, finne utstyret de trenger (fra felles utstyrsbord) og lære seg å lage modellen mest mulig på egen hånd.
4. Forklar at de i økt 2 skal: A) lære en annen gruppe å lage deres modell og B) forklare hva slags energikilde modellen drives av. Gi tid til å forberede dette: Hva må dere tenke på for å kunne lære det bort? Hvordan kan dere samarbeide om denne oppgaven? Hva bør dere øve på nå? Hva kan dere forberede nå? Videoen er ikke med på økt 2, dere må undervise uten videoen.
5. Dersom det er tid: Test-bygge en ekstra gang uten videoen for å sikre at de kan det, lage klart «utstys-kit» til «elevene» i økt 2. Jobbe med forklaring.
6. Opprydding. Ta vare på modellene og evt. «utstys-kit».

Mulig avansering: «Lærerne» ikke kan ta på utstyret, det er det kun «elevene» deres som kan. Dere kan kun forklare med ord og kroppsspråk.

NOTATER

Energi-poesi

Økt 2

TID

90 min
inkl. pauser

Kunsten å lære

TEMA
22

OPPVARMING: SPRUT-SKRIVING

Dette skal skje:	Skrive fritt, individuelt, ut fra ord.
Du trenger:	Skrivebok og penn til alle. (ikke blyant og viskelær)
Forbered i forkant:	
Forbered i rommet:	
Slik ser rommet ut:	Et godt sted å skrive til alle.

VEILEDNING:

1. Start med 2-minutters fysisk oppvarmingssekvens som varmer opp sanser, hode, skuldre, hender og til slutt fingre, og som slutter med fokus inn i skrivinga. Samme sekvens gjentas hver økt.

Viktig å si: Dersom du ikke kommer på noe å skrive, så skriver du krusedull eller og - og - og til du kommer på noe å skrive. Skriv det du tenker, skriv det som faller deg inn. Det handler om å åpne kranene, slippe tankene og innfallene inn. Det som skrives skal ikke evalueres eller rettes.

1. Si et energi-ladet ord (annet enn i økt 1).
2. La elevene skrive i 45 sek – 2,5 min (se an gruppa).
3. Hver og en leser gjennom det de selv har skrevet.
4. Det de skriver skal så legges bort. Ingen skal lese det de har skrevet.

REFLEKSJON: UT-DØRA-REFLEKSJON

Dette skal skje:	Elevene skriver ord på veien ut av døra.
Du trenger:	Post-it-lapper til hver elev+ skriveredskaper
Forbered i forkant:	
Forbered i rommet:	
Slik ser rommet ut:	Åpent rom

VEILEDNING:

1. Hver elev får utdelt post-it-lapper (fritt antall) og skriveredskap.
2. Skriv på lappen/lappene: Hvilke spørsmål har du om energi? Hva er det som er uklart?
3. Etter hvert som elevene er ferdige, kan de feste lappene på døra/ved døra på veien ut.

NOTATER

Energi-poesi

Økt 2

TID

90 min
inkl. pauser

Kunsten å lære

TEMA
22

HOVEDAKTIVITET: ENERGI-KAFÉ, LÆRE BORT

Dette skal skje:	Gruppene lærer bort hvordan å lage farkostene til en annen gruppe.
Du trenger:	Utstyr til å lage farkostene. Se egen liste over hva som trengs til hver (T22Ø1 Utstysrliste).
Forbered i forkant:	Sikre at alt av materiell er tilgjengelig.
Forbered i rommet:	Sett opp bord til gruppene. Lag et felles materiell-bord der alt gruppene trenger ligger tilgjengelig.
Slik ser rommet ut:	Kafébord/workshop-oppsett

VEILEDNING:

1. Snakk sammen: Hvordan være en god lærer? Hvordan være en god elev? Understreke at det er viktig at "elevene" får gjøre oppgaven selv, at ikke "lærerne" bygger for dem.
2. Dele inn i grupper (samme grupper som i økt 1). Gi hver gruppe litt tid til å forberede seg til å undervise. Sett sammen 2 og 2 grupper som har lagd ulike modeller.
3. La den første gruppa forklare hva slags energikilde de skal lære bort en modell av.
4. La den første gruppa undervise modellbygging for den andre gruppa, slik at den andre gruppa lærer å bygge. Minn om lærer-/elev-samtale i starten ved behov.

5. Bytt, så den andre gruppa får forklare energikilde og undervise i modellbygging.

Visning: Gruppene skal presentere farkosten/objektet de har lært å lage for resten av klassen.

Refleksjon: Hvordan var det å lære bort til en annen gruppe? Hvordan var det å lære fra en annen gruppe, sammenlignet med fra lærerne? Hvilken av de to farkostene/objektene dere nå har lært å lage kan dere best? Hvorfor? Vi har lagd modeller: Hvordan er modellene sammenlignet med ekte farkoster? Hvorfor trenger vi modeller?

NOTATER

Energi-poesi

Økt 3-4

TID

90 min
inkl. pauser

Kunsten å lære

TEMA
22

OPPVARMING: SPRUT-SKRIVING

Dette skal skje:	Skrive fritt, individuelt, ut fra ord/bilde.
Du trenger:	Skrivebok og penn til alle. (ikke blyant og viskelær)
Forbered i forkant:	
Forbered i rommet:	
Slik ser rommet ut:	Et godt sted å skrive til alle.

VEILEDNING:

- Start med 2-minutters fysisk oppvarmingssekvens som varmer opp sanser, hode, skuldre, hender og til slutt fingre, og som slutter med fokus inn i skrivinga. Samme sekvens gjentas hver økt.
Viktig å si: Dersom du ikke kommer på noe å skrive, så skriver du krusedull eller og - og til du kommer på noe å skrive. Skriv det du tenker, skriv det som faller deg inn. Det handler om å åpne kranene, slippe tankene og innfallene inn. Det som skrives skal ikke evalueres eller rettes.
- Økt 3: Si et energi-ladet ord, økt 4: Vis et energi-ladet bilde.
- La elevene skrive i en kort stund (1 – 3 min, vurder gruppa).
- La hver elev lese gjennom det de selv har skrevet.
Dersom det skal brukes i hovedaktivitetene:
- Strek rundt de viktigste ordene du har skrevet (de fineste, viktigste (for deg) morsomste, rareste: kort sagt de du liker best)
- Skriv de viktigste ordene dine på hver sin post-it-lapp, og heng dem på veggen (samle alle sine lapper ett sted).
Dersom det ikke skal brukes i hovedaktivitetene:
- Det de skriver skal så legges bort. Ingen skal lese det de har skrevet.

REFLEKSJON: UT-DØRA REFLEKSJON

Dette skal skje:	Elevene fester et merke/en nål på en energi-skala på veien ut døra.
Du trenger:	Tegnestifter eller runde, små klistremerker, en/ett til hver elev, T22Ø3-4 Refleksjonsskjema
Forbered i forkant:	Velg ut en eller flere av energi-skalaene i T22Ø3-4 Refleksjonsskjema, og print i A3, i farger.
Forbered i rommet:	Heng opp energi-skalaen(e) på veggen ved døra.
Slik ser rommet ut:	

VEILEDNING:

Heng opp energi-skalaen(e) på veggen ved døra.

- Forklar at elevene skal kjenne på hvor mye energi de selv har i kroppen akkurat nå, og at de skal feste sin stift/klistremerke på det nivået de mener er riktig for dem.
- Hver elev får utdelt en tegnestift/lite rundt klistremerke.
- Hver elev fester sin tegnestift/klistremerke på energinivået de velger, på veien ut.

NOTATER

Energi-poesi

Økt 3-4

TID

90 min
inkl. pauser

Kunsten å lære

TEMA
22

FORSLAG TIL HOVEDAKTIVITER:

Gå gjennom Energi-presentasjon (i ressursbanken). Koble til refleksjons-post-it-lappene fra økt 1 og 2: Hva har med energi å gjøre, og hva har ikke med energi å gjøre? Hva lurer elevene på om energi?

Energihverdagen vår: Hva bruker vi energi til hjemme, og hvilke energiformer er det vi bruker? Lag en plantegning av huset ditt hjemme (ref. tema 21: Kart), med energikildene markerte.

Energi-maleri:

Se på bilder (T22Ø3-4. Energi-maleri i ressursbank) tatt med varmekamera av hus. Hva betyr de ulike fargene? Hvilket av husene slipper ut mest varme/energi? Tenk på et bål. Tenk på en snøborg. Hvilke farger har det? Hvilke farger er varme? Hvilke farger er kalde? Hvorfor er det kaldt rundt vinduer? Lag et maleri med bruk av vannfarger der du bruker varme og kalde farger. Mal hus, eller velg noe som egentlig har varme farger (et bål) og mal det med kalde farger (blått og lilla), eller omvendt. Referer til tema 9: Fargeriket og fargesirkelen.

Ordlek til idé, i par:

1. La parene trekke tre lapper fra refleksjons-post-it-lappene så langt (blandet alle slag), (f. eks gaffel, sove, vindmølle).
2. Se på ordene sammen: Hva slags ord kan det bli om dere setter to av ordene sammen på ulike måter? (vindmølle-gaffel, sove-gaffel osv.) Lek med ordene, hva kan det bli?
3. Vel en ord-kombinasjon dere liker. Hva er for eksempel sove-gaffel? Se for dere ordet som et bilde. Tegn det dere ser for dere, og skriv hva det er og hva det kan brukes til.
4. Fest tegningen og diktet til gullpapir eller farget papir, og heng opp.

Ordlek- videreutvikling, i par eller individuelt:

1. La parene trekke seks lapper fra refleksjons-post-it-lappene så langt (blandet alle slag), for eksempel gaffel, sove, vindmølle.
2. Hvor mange ulike rekkefølger kan disse ordene skrives i? Skriv ned mange ulike rekkefølger.

3. Les gjennom alternativene. Er det noen av dem som gir en slags historie, eller som blir gøy?
4. Velg den rekkefølgen dere liker best. Skriv dem opp på et ark med en linjes mellomrom mellom hvert ord.
5. Lag en setning mellom hvert av ordene (eller av hvert av ordene).
6. Dette har blitt et dikt! Skriv ned diktet på gull-ark.

Besjeling, individuelt:

1. Velg et energi-relatert objekt/naturfenomen (vinden, sola, regnet, elva, treet/veden), og bli til denne tingen i det du skriver.
2. Start med: Jeg er (elva)... og skriv om deg selv.
Dersom noen vil ha et hjelpemiddel, kan de rekke opp hånda. Hjelpemiddel: Bruk sansekort fra tema 2: Øye = hvordan ser du ut, Nese: Hvordan lukter du, Øre: Hva slags lyd lager du (ref. tilbake til lydfangerne i tema 5; hvordan skrive ut lyden slik den høres ut med bokstaver?), Hjerte= hva føler du? Munn = hva hadde du sagt hvis du kunne snakke/hva smaker du?
3. Les gjennom det du har skrevet og fjern alle ord som avslører hva du er.
4. Skriv teksten din på gullark som dikt.
5. Les gjennom hverandres dikt/les høyt: Klarer dere å gjette hva de ulike er?

Minimering, individuelt eller i par

Velg ut energi-ladete ord blant lappene fra refleksjonene, og la elevene trekke ett-to ord hver.

1. Velg ut hvilket ord du vil bruke.
2. Skriv ned alt du vet om dette ordet (farge, form, funksjon, størrelse). Hvor mange setninger trenger du for å si alt du vet?
3. Hvor mange ord er nødvendig? Prøv å kutte ut alle ordene du ikke MÅ ha med.
4. Kan du komprimere det slik at det kommer ned til bare en setning?
5. Skriv det du til slutt kom fram til pent, heng det opp sammen med lappen (evt. med en tegning av det som var på lappen).

NOTATER

Energi-poesi

Økt 5

TID

90 min
inkl. pauser

Kunsten å lære

TEMA
22

OPPVARMING: SPRUT-SKRIVING

Dette skal skje:	Skrive fritt, individuelt, ut fra gjenstand.
Du trenger:	Skrivebok og penn til alle (ikke blyant og viskelær), gjenstand som har noe med energi å gjøre, noen post-it-lapper til hver elev.
Forbered i forkant:	
Forbered i rommet:	
Slik ser rommet ut:	Et godt sted å skrive til alle.

VEILEDNING:

1. Start med 2-minutters fysisk oppvarmingssekvens som varmer opp sanser, hode, skuldre, hender og til slutt fingre, og som slutter med fokus inn i skrivinga.
Viktig å si: Dersom du ikke kommer på noe å skrive, så skriver du krusedull eller og – og - og til du kommer på noe å skrive. Skriv det du tenker, skriv det som faller deg inn. Det handler om å åpne kranene, slippe tankene og innfallene inn.
2. Vis elevene en gjenstand som kobles til energi som utgangspunkt. Alle skal skrive alt de kommer på.
3. La elevene skrive en kort stund (90 sek-3,5 min, vurdér gruppa).
4. Les det du selv har skrevet (for deg selv).
5. Strek rundt de viktigste ordene du har skrevet (de fineste, viktigste (for deg) morsomste, rareste: kort sagt de du liker best)
6. Skriv de viktigste ordene dine på hver sin post-it-lapp, og heng dem på veggen (samle alle sine lapper ett sted).

REFLEKSJON: UT-DØRA-REFLEKSJON

Dette skal skje:	Elevene skriver ord på veien ut av døra.
Du trenger:	Post-it-lapper (tre til hver elev) + skriveredskaper
Forbered i forkant:	
Forbered i rommet:	
Slik ser rommet ut:	

VEILEDNING:

1. Hver elev får utdelt tre post-it lapper og skriveredskap.
2. Skriv på den ene lappen: et ord som har noe med energi å gjøre, Skriv på den andre lappen: et ord som har med poesi/dikt å gjøre. På den tredje lappen: et ord som oppsummerer KÅL- økta i dag for deg.
3. Ettersom elevene er ferdige, kan de feste lappene på døra/ved døra på veien ut.

NOTATER

Energi-poesi

Økt 5

TID

90 min
inkl. pauser

Kunsten å lære

TEMA
22

HOVEDAKTIVITET: BLIND POESI

Dette skal skje:	Skrive blind poesi om energi, samt videreutviklingspoesi dersom det er tid.
Du trenger:	Til alle: Papir, skriveredskap, fine ark: gullpapir/farga ark og tusj/penn. Bind for øynene, gjenstander som har med energi å gjøre. I tillegg, til øvelse B.: Flere sett med sansekort (T22Ø5. Sansekort) fargeblyanter.
Forbered i forkant:	Gjør klart bind for øynene (til halvparten) og finn fram gjenstander som har med energi å gjøre. B: Klipp opp flere sett med følelsekort.
Forbered i rommet:	
Slik ser rommet ut:	Workshop-rom/individuelle arbeidsplasser

VEILEDNING:

Minn om at det i dag handler om å ta vare på de rare ideene, de merkelige innfallene og de tinga som IKKE henger sammen. Øvelsene handler om å blande ting som hører sammen med energi, sammen med ting som ikke hører sammen med energi. Det er ikke noe rett og galt.

Anerkjenn kreativitet, rare ideer og de som tør å tenke annerledes underveis.

Beskrivelse, i par:

Den ene skal beskrive og den andre skal skrive. Den som skal beskrive får bind for øynene. Den som skal skrive velger en gjenstand som kan kobles til energi, og skal gjøre følgende (minn om øvelse i tema 9: Fargeriket, der de beskrev ting for hverandre rygg mot rygg):

1. Den som skal beskrive (med bind for øynene) skal bruke hendene til å bli kjent med gjenstanden, og beskrive gjenstanden så detaljert som mulig. (Form, størrelse, materiale, bevegelse/myk-hard)
Den som ser, kan ikke si noe, men skal skrive ned beskrivelsene den som er blind sier (stikkord).
2. Ta bindet av øynene. Den som var blind skal nå skrive, mens den andre beskriver kjennetegn som ikke allerede er nevnt (farge, funksjon, energiform)
3. Les teksten dere har skrevet sammen. Hva synes dere om den? Hvilke beskrivelser synes dere er best? Stryk det dere synes er likt eller unødvendig.
4. Sett opp beskrivelsene i den rekkefølgen dere synes passer best som et dikt (husk: ta vare på rare ideer). Les det gjerne høyt for hverandre dersom dere er i tvil om rekkefølge.
5. Lag 2 overskrifter: Den ene overskriften skal være tingen dere beskrev, den andre overskriften skal være navnet på en karakter fra en tv-serie, film, bok eller en tegneserie dere begge kjenner til.
6. Velg overskriften dere liker best, og skriv diktet sammen over på gullpapir.

B. Dersom det er tid: **Videreutvikling**, individuelt, deretter i par:

1. Velg 3-5 lapper fra veggen (fra oppvarmingen). Skriv disse over på et ark, med en linje mellom hvert ord.
2. Les gjennom ordene.
3. Skriv en **ny** setning mellom hvert av ordene du har valgt. Kan være en beskrivelse av ordet over, en hendelse der ordet over eller under er med eller en assosiasjon.
Dersom noen vil ha et hjelpemiddel, kan de rekke opp hånda. Hjelpemiddel: Bruk sansekort (gjenbruk fra tema 2): Øye: hvordan ser det ut, Nese: Hvordan lukter det, Øre: Hva slags lyd lager det (ref. tilbake til lydfangerne i tema 5; hvordan skrive ut lyden slik den høres ut med bokstaver?), hjerte: hva føler du når du hører ordet? Munn: hva smaker det?
4. Les hele teksten, diktet ditt, til en medelev.
5. Foreslå en endring til hverandre: Å stryke en ting eller å legge til en ting.
6. Velg om du vil høre på forslaget eller ikke.
7. Skriv hele den ferdige teksten pent på gullpapir som ditt dikt.
8. Valgfritt: Tegn til diktet.

Refleksjon i fellesskap: Hva er poesi? Hva er et dikt? Må dikt ha rim? Hva er forskjellen på et dikt og en roman (ref. til en bok de kjenner til, f. eks Lena og Anne Marthe)?

Les opp noen eksempler på dikt som har blitt produsert, enten at elevene selv leser, eller at en voksen leser. Velg dikt som har blitt veldig ulike, og eksempler der elever har tenkt utenfor boksen. Anerkjenn og berøm variasjon og det å tørre å gjøre ting annerledes enn alle andre.

NOTATER

Energi-poesi

Økt 6

TID

90 min
inkl. pauser

Kunsten å lære

TEMA
22

OPPVARMING: SPRUT-SKRIVING

Dette skal skje:	Skrive fritt, individuelt, ut fra lydspor.
Du trenger:	Skrivebok og penn til alle. (ikke blyant og viskelær), post-it-lapper til alle, energi-relaterte lydspor (eksempler i ressursbank)
Forbered i forkant:	
Forbered i rommet:	
Slik ser rommet ut:	Et godt sted å skrive til alle.

VEILEDNING:

1. Start med 2-minutters fysisk oppvarmingssekvens som varmer opp sanser, hode, skuldre, hender og til slutt fingre, og som slutter med fokus inn i skrijvinga.
Viktig å si: Dersom du ikke kommer på noe å skrive, så skriver du krusedull eller og – og - og til du kommer på noe å skrive. Skriv det du tenker, skriv det som faller deg inn. Det handler om å åpne kranene, slippe tankene og innfallene inn.
2. Sett på et lydspor som kan kobles til energi. Alle skal skrive alt de kommer på.
3. La elevene skrive i 90 sek – 3,5 min (se an gruppa).
4. Hver og en leser gjennom det de selv har skrevet.
5. Strek rundt de viktigste ordene du har skrevet (de fineste, viktigste (for deg) morsomste, rareste: kort sagt de du liker best)
6. Skriv de viktigste ordene dine på hver sin post-it-lapp, og heng dem på veggen (samle alle sine lapper ett sted).

REFLEKSJON: UT-DØRA-REFLEKSJON

Dette skal skje:	Elevene viser en bevegelse som oppsummerer temaet for dem.
Du trenger:	
Forbered i forkant:	
Forbered i rommet:	
Slik ser rommet ut:	

VEILEDNING:

1. Tenk for deg selv: Hva slags bevegelse(r) oppsummerer tema 22 Energi-poesi for deg? (energinivå, følelse eller noe du husker godt).
2. En eller flere voksne stiller seg ved døra, og en etter en går elevene og viser sin bevegelse til de voksne, på vei ut døra.

NOTATER

Energi-poesi

Økt 6

TID

90 min
inkl. pauser

Kunsten å lære

TEMA
22

HOVEDAKTIVITET: BLACKOUT-POESI OG OPPLESNING/UTSTILLING

Dette skal skje:	Elevene lager blackout-poesi, og leser opp/stiller ut poesien.
Du trenger:	Brede, svarte tusj til hver elev, pluss et utvalg av andre tusjer i flere farger. Gull-ark, andre fargete ark. Tekster: Utgåtte lesebok-sider/bokside fra barne- eller ungdomsbok/artikkel fra Aftenposten junior (se forslag i ressursbank), T22Ø6 Blackout-poesi i ressursbanken.
Forbered i forkant:	Sikre at underlaget elevene jobber på tåler tusjstreker. Printe/vise på skjerm innholdet i T22Ø6 Blackout-poesi
Forbered i rommet:	
Slik ser rommet ut:	Workshop-rom/klasserom

VEILEDNING:

Gjennomfør øvelsen i par eller individuelt. Minn om at det også i dag handler om å ta vare på de rare ideene, de merkelige innfallene og de tinga som IKKE henger sammen. Det er ikke noe rett og galt. Øvelsene handler om å blande ting som hører sammen med ting som ikke hører sammen med dem. Anerkjenn kreativitet, rare ideer og de som tør å tenke annerledes underveis.

Blackout-poesi, individuelt eller i par:

1. Vis eksempler på blackout-poesi.
2. Gi hvert par/hver elev en tekst (utgått lesebok/bokside fra barne- eller ungdomsbok/artikkel fra Aftenposten junior, se forslag i ressursbanken) og en svart tusj til hver elev. Sikre et underlag som tåler tusjing.
3. Oppgaven er at elevene skal fortelle noe om ENERGI bare ved hjelp av ord og setninger som finnes i teksten.
 - a. Let etter energi-ord i hele teksten. Ring rundt dem.Dersom noen trenger et hjelpemiddel, kan de se på post-it-lappene fra oppvarming økt 5 og 6.

- b. Les gjennom ordene du/dere har ringet rundt. Tenk: Skal alle ordene være med? Trengs det noen ord inni mellom? Stryk ut/ring rundt ekstra ord.
- c. Sett tydelige svarte ringer rundt det du skal ha med, og gjør resten av arket svart med tusjen. Tips: Begynne rundt ordene du skal ha og gå utover. Vær nøye, slik at diktet blir lett å lese. Valg: Du kan lage linjer som ikke er svarte mellom ordene (se eksempel i ressursbanken). Da kan du velge rekkefølge ordene skal leses i.
- d. Fest på gull-ark, eller annet ark og heng opp.

4. Dersom det er tid, kan elevene lage et nytt dikt med utgangspunktet i en annen tekst, og med mulighet for bruk av farger og andre løsninger.

Opplesning/utstilling:

Velg om dere vil ha en opplesning av poesien, enten ved at hvert par/elev får lese opp ett dikt hver, eller ved at alle diktene stilles ut og alle kan gå rundt og lese og se hverandres dikt.

Refleksjon: Kan en jobbe med energi ved å lage poesi? Hva slags dikt har du likt best å lage? Hvorfor? Hva har du lært om energi?

NOTATER